

Sosiaali- ja terveysministeriö
Viite: STM060:00/2022

Kaupan liiton ja Päivittäistavarakauppa ry:n yhteislausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lääkehuollon kustannustehokkuuden parantamista koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyviksi asetusmuutosehdotuksiksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt sekä Kaupan liitto ry:ltä (jäljempänä Kaupan liitto) että Päivittäistavarakauppa ry:ltä (jatkossa PTY) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lääkehuollon kustannustehokkuuden parantamista koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyviksi asetusmuutosehdotuksiksi. Kaupan liitto ja PTY kiittävät lausuntopyynnöstä ja esittävät yhteisenä lausuntonaan asiassa seuraavaa:

Yleistä

Esitysluonnoksen tavoitteena on parantaa lääkehuollon kustannustehokkuutta varmistuen lääketurvallisuus ja neuvonta sekä palveluiden sujuvuus, saatavuus ja saavutettavuus. Tavoitteena on lisäksi alentaa avohuollon lääkkeiden hintoja, kohtuullistaa lääkkeiden käyttäjien lääkeshoidon kustannuksia ja vähentää valtion ja vakuutettujen lääkekorvausmenoja. Esityksen tavoitteena on lisäksi hintakilpailun edistäminen lääkevalmisteilla ja kestävästi lääkkeiden julkisen rahoituksen tasapainottaminen ja turvaaminen.

Keinoina tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään mm. edullisempien biologisten lääkkeiden määräämisen ja inhaloitavien lääkevalmisteiden apteekki-vaihtojen tehostamista sekä muutoksia viitehintaryhmän määrätymisperusteisiin. Toimenpidekokonaisuuteen sisältyy lisäksi mm. ehdotus reseptilääkkeiden lääketaksan osalta sekä ehdotus lääkkeiden määräämisestä koskien mm. biologisten lääkkeiden lääkemääräysten voimassaoloaika.

Kaupan liitto ja PTY pitävät esitysluonnoksen tavoitteita kannatettavina ja ehdotettuja muutoksia oikean suuntaisina, mutta riittämättöminä. Lausunnonantajat katsovat, etteivät hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset vastaa riittävästi esitettyihin tavoitteisiin ja apteekki-järjestelmän kehittämistarpeisiin. Nykymuotoinen lääkejakelujärjestelmä on joustamaton ja kallis, ja se aiheuttaa kuluttajille ja veronmaksajille merkittäviä lisäkuluja vuosittain.

Lausunnonantajat katsovat, että Suomessa on tarve toteuttaa laajempi lääkeasioiden ja apteekki-järjestelmän kokonaisuudistus, minkä myös useiden tahojen tekemät selvitykset ovat osoittaneet. Kilpailu- ja kuluttajavirasto totesi apteekkimarkkinaselvityksessään (2020:5), että apteekkien omistajilleen tuottamat voitot on toistuvasti havaittu verrattain korkeiksi, mikä heijastuu kuluttajien ja yhteiskunnan lääkekustannuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi tammikuussa 2020 Kansaneläkelaitoksen, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen (Fimea) yhteistyönä tekemän esiselvityksen lääkehuollon kustannuksista ja apteekki-aloudesta. Esiselvityksen simuloinnit osoittivat, että lääkekorvausjärjestelmän kokonaiskustannukset olivat Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa vuodessa jopa yli 200 miljoonaa euroa pienemmät Suomeen verrattuna. Myös potilaiden vuosittaiset omavastuut jäivät Suomen omavastuita pienemmiksi.

Suomi poikkeaa Pohjoismaisesta apteekki-sääntelyn valtavirrasta. Pohjoismaissa apteekki-järjestelmät olivat 1990-luvun lopulle saakka hyvin samanlaiset, kun apteekkien lukumäärää ja sijaintia säänneltiin. Viimeisen 20 vuoden aikana useissa Euroopan maissa on

30.6.2022

purettu lääkkeiden hinnoitteluun ja myyntikanaviin liittyvää sääntelyä. Esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa lääkemarkkinat on vapautettu paitsi sallimalla itsehoitolääkkeiden vapaa hinnoittelu myös reseptilääkkeiden enimmäishinnoittelulla. Myös eräitä itsehoitolääkkeitä voi myydä apteekkien ulkopuolella Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

Kaupan liiton ja PTY:n näkemyksen mukaan yhteiskunnan ja kuluttajan kannalta merkittävimmät säästöt saavutetaan sallimalla hintakilpailu kaikissa lääkkeissä, myös reseptilääkkeissä, määrittämällä ainoastaan enimmäishinta, ja sallimalla tiettyjen itsehoitolääkkeiden myynti myös apteekkikanavan ulkopuolella. Lääkeluettelon mukaisten itsehoitolääkkeiden ja myyntiluvallisten kasvirohdosvalmisteiden myynti tulisi vapauttaa.

Lisäksi apteekkeja koskeva sääntely eroaa merkittävästi muusta terveydenhuollon kansallisesta sääntelystä. Apteekkisääntely keskittyy apteekkien omistajuuden ja apteekkitalouden sääntelyyn. Muussa terveydenhuollossa sääntely kohdistuu toiminnan sääntelyyn. Perusteita muusta terveydenhuollosta poikkeavalle sääntelylle ja kilpailun rajoittamiselle ei apteekialalla kuitenkaan ole.

Koronaviruspandemia on osoittanut, että kauppa kykenee huolehtimaan, ei pelkästään tuoteturvallisuudesta vaan myös väestön turvallisuudesta asiointista myymälöissä. Vastuullisina toimijoina tunnetut kaupan yritykset voisivat olla halukkaita harjoittamaan apteekkitoimintaa viranomaisen määrittämien toiminnan harjoittamiseen liittyvien vaatimusten mukaisesti. Apteekin perustehtävät eli lääkehuollosta, lääkevalikoimasta, neuvonnasta ja ohjauksesta huolehtiminen on mahdollista turvata apteekin omistajuudesta riippumatta ja erilaisin toimintamallein mm. digitalisaation avulla. Lisäksi päivittäistavarakaupan maantieteellisesti laaja myymäläverkosto ja aukioloajat palvelisivat kuluttajia lääkitysturvallisuuden kannalta turvallisiksi määritettyjen itsehoitolääkkeiden myyntikanavana.

Lopuksi

Kaupan liitto ja PTY katsovat, että apteekkijärjestelmää tulee kehittää kuluttajalähtöisesti ja terveysturvallisuus edellä. Sääntelyn tavoitteena tulee olla lääkitysturvallisuuden takaaminen, lääkkeiden saatavuus, kustannustehokkuus sekä alueellinen kattavuus. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää Kaupan liiton ja PTY:n näkemyksen mukaan kokonaisuudistusta, jonka tulisi pohjautua Kilpailu- ja kuluttajaviraston 11.11.2020 julkaiseman apteekkimarkkinoita käsittelevän selvityksen ehdotuksiin.

Sääntelyä on kohdennettava uudelleen, jotta se mahdollistaa lääkkeiden hintakilpailun, joka hyödyttää kuluttajaa ja koko yhteiskuntaa. Uudistuksen tarve korostuu entisestään koronavirusepidemian jälkeisessä tilanteessa, kun valtion on etsittävä kustannussäästöjä kaikista mahdollisista kohteista. Apteekkitoimintaa pitää säännellä omistamisen sijaan laatu, turvallisuus ja saatavuus edellä.

Kaupan liitto ja PTY katsovat, että lääkehuollosta, lääkevalikoimasta, neuvonnasta ja ohjauksesta huolehtiminen on mahdollista turvata apteekin omistajuudesta riippumatta ja digitalisaatiota hyväksi käyttäen uudenlaisin toimintamallein. Näin varmistetaan korkean tason lääkitysturvallisuus jatkossakin.

KAUPAN LIITTO RY
Mari Kiviniemi
toimitusjohtaja

PÄIVITTÄISTAVARAKAUPPA RY
Kari Luoto
toimitusjohtaja